

ATRAKCE KRAJE

Lažanští v Manětíně

Rodina Lažanských, jež se významně zasloužila o rozkvět Rabštejna, měla své hlavní sídlo v Manětíně. Především díky jejich činnosti zde se dnes Manětínu říká Barokní perla západních Čech. Počátkem 18. století byl Manětín pravým střediskem umělců. Pro Lažanské pracoval malíř Petr Brandl i jeho vrstevník F. K. Bantum, J. F. Händl, sochař Š. Borovec a J. J. Herscher, architekti J. B. Santini a J. J. Hess. Na jejich díla narazíme v Manětíně na každém kroku, náměstí a jeho nejbližší okolí je zaplněno sochami, ve dvou kostelech objevíme vzácné Brandlovy obrazy. Také hudební život tu byl na výši – působil zde třeba varhaník J. J. Brixi. Zámek, který v roce 1712 vyhořel, Lažanští podle Santiniho plánů zcela přestavěli a v této podobě jej na-

jdeme i dnes. Jeho velkou chloubou je zcela ojedinělá sbírka 13 portrétů různých zámeckých služebníků vykonávajících své typické výkony, které nechala namalovat na svou dobu velmi emancipovaná hraběnka Marie Gabriela Černínová-Lažanská. Město Manětín leží 420 metrů nad mořem pod jižním svahem Chlumské hory, která chrání město před severními větry. Chlumská hora bývala sopkou, dnes lze nalézt kráter a trhliny. Všechny návštěvníky Manětína překvapuje množství a kvalita barokních soch a božích muk, pocházejících z konce 17. a celého 18. století. Pozdně barokní měšťanské domy na náměstí a podél hlavní komunikace dotvářejí kolorit bývalého významného města, dnes však téměř neznámého.

FOTO: ČTK

VÝLETY

- Milovníci romantických scénérií si mohou dopřát další asi 5 km dlouhou procházku **údolím řeky Střely k soutoku s Manětínským potokem**. Přírodní rezervace se pyšní ojedinělou florou zahrnující řadu chráněných druhů (vstavače, žežulníky, rozchodníky) a několika starými mlýny a hamrem. Okolní lesy jsou plné bílých hříbů, voda se často zaleskne stříbrným hřbetem pstruha a lipana. Šťastlivci možná uvidí raka nebo ledňáčka.

- Jiné chráněné území, které je z Rabštejna na dosah, se táhne směrem od Žihle. Nacházejí se tu obrovské **žulové balvany zvané Dědek a Bába**, vzniklé bochníkovým zvětřáním a rozpadem hrubozrnné biotické žuly tiského masívu, vyplněné měkkými permokarbonskými sedimenty. Tento rozdíl podnítl výraznou erozivní činnost, jíž byly vymodelovány tyto zajímavé geomorfologické útvary. Asi o kilometr na západ najdeme další kamenná seskupení – po cestě do Tisu u Blatna je seskupení vytvářející podobu monumentálního kamenného města, u Sklární to jsou zase jakési kamenné vzducholodě. Celé rozsáhlé území je poseto balvany rozmanitých tvarů.

- Pravidelně v létě se koná **turistický pochod manětínskou krajinou** s názvem „Cestou z města“. Organizátoři se nechali inspirovat podobně znějícím názvem poetického filmu Tomáše Vorla, který se natáčel v okolí řeky Střely. Výchozím bodem je právě Rabštejn nad Střelou, odkud turisté zavítají po naučné stezce nad řekou Střelou do vesničky Brdo, pak do Manětína, odtud částečně po místním okruhu Manětín-Lešovice, dále po neznámené cestě ke koňskému ranči „Ranč Pod stolovu horou“ a také kolem chaloupky babičky Jouzkové z filmu Cesta z města. Poslední atrakcí poutavé cesty je útulná hospůdka v Nečtinách s názvem Na radnici.

- **Řeka Střela** zase přímo vyzývá k tradičnímu zářijovému splutí. Jinak prakticky celý rok nesjíždná řeka totiž bývá touto dobou obohacena vodou ze žlutické přehrady. V úseku Rabštejn nad Střelou – Kozičkův mlýn se v tu dobu konají dokonce závody Českého poháru vodáků. Závodní trať končí u mladotické zastávky a celková délka vodácké trasy je 17 km.

→ skryš. Cizinec však opět otočil prstenem a vše bylo jako dříve. Jen na skále nyní zářil novotou nádherný rozlehlý hrad, jakých v té době moc nebylo. Vskutku přebohatý dar neznámého cizince českému králi. Na paměť té události přikázal král dát novému hradu jméno Havraní kámen. A protože se tu tehdy mluvilo více německy než česky, začalo se hradu říkat Rabenstein, zkráceně Rabštejn.

Jak město k titulu přišlo

První písemná zmínka ale pochází až z třináctého století, kdy byl v majetku Milhosticů. Ve 20. letech 14. století získal rabštejnský statek Oldřich Pluh, který patřil k předním rádcům Jana Lucemburského. Ten zpustlý hrádek přebudoval na významné šlechtické sídlo a založil u něj městečko obklopené hradbami a vymohl pro ně městské právo. (To mu zůstalo doposud, a tak je Rabštejn se svými dvaceti stálými obyvateli nejmenším městem ČR a Evropy.) V rodu Pluhů Rabštejn ale dlouho nezůstal, neboť Oldřichovi synové se roku 1357 z neznámé příčiny postavili proti císaři Karlu IV., a ten povolal proti Rabštejnu vojsko. Bratři se králi vzdali a rabštejnský hrad mu za 3000 kop grošů míšeňských prodali. Karel IV. na Rabštejně rád pobýval, v roce 1375 udělil městečku právo vybírat clo na významné obchodní cestě. Po husitských válkách se střídali majitelé panství jako na běžícím pásu. Do stavební

historie města se zapsali až Pöttingové (1665 – 1714). Postavili dřevěný městský špitál, lorentánskou kapli, klášter servitů a barokní zámek. Poslední majitelé – rod Lažanských, zkrášlili Rabštejn řadou barokních sochařských děl stejně jako své další město – Manětín. Na jižní straně zámeckého areálu byl také v letech 1766 – 1767 zřejmě podle návrhu architekta Anselma Luraga postaven kostel Panny Marie Sedmibolestné. Nový kostel se stal po zrušení kláštera servitů v roce 1767 kostelem farním. Původní rabštejnský farní kostel sv. Matouše, který stával mezi dnešním kostelem a zámekem, byl roku 1787 zbořen. Význam Rabštejna však postupně klesal. Vzdálenost od centra panství i stísněný prostor bránily rozvoji průmyslu i další zástavby. Městečko si tak zachovalo svůj zemědělský charakter až do období druhé světové války. Vzhledem k převaze německého obyvatelstva se Rabštejn stal v roce 1938 součástí Sudet a musela odejít část místní české menšiny. S ní opustily město i poslední dvě židovské rodiny a zakončily tak téměř 300 let dlouhou historii rabštejnské židovské komunity. Válka na vzhledu městečka nezanechala velké stopy, ale ovlivnila život jeho obyvatel. Po odsunu již nebyl Rabštejn nikdy dosídlen, počet obyvatel dosahoval pouhé pětiny předválečného stavu. Rabštejn se i nadále vyvíjel a ztratil tak své postavení jako mostatné obce. Městečko se

FOTO: ČTK

Z rabštejnského hradu se toho příliš nedochovalo.